

Asia: VN/7747/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta laeiksi yleistukilain, kotoutumisen edistämisestä annetun lain sekä yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta

Yleistukilaki

Yleinen näkemyksenne työskentely- ja asumisaikavaatimuksen asettamisesta tavanomainen yleistuen saamisen edellytykseksi

-

- **Tavanomaisen yleistuen saamisen edellytykseksi asetettaisiin vaatimus työttömyysturvalain mukaisen työssäoloehdon täyttämisestä. Näkemyksenne työskentelyvaatimuksesta**

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry ei kannata esitystä, jonka mukaan maahanmuuttajille maksettaisiin muuta väestöä alhaisempaa sosiaaliturvaa. Esityksessä ei ole kyse uudesta etuudesta vaan yleistuen eli perusturvan maksamisesta osalle väestöstä muita alhaisempana. Suomi on jo aiemmin saanut EU:sta huomautuksia perusturvan liian alhaisesta tasosta.

SAK toteaa maahanmuuttajille etuuden perusteeksi asetettavien ehtojen olevan perustuslaillisesti arveluttavia yhdenvertaisuuden kannalta. Kuten myös esitysluonnoksessa todetaan, käsillä oleva esitys asettaisi hiljattain maahan muuttaneet, työmarkkinoille kiinnittymättömät kotimaista kieltä riittämättömästi osaavat henkilöt eri asemaan muiden työnhakijoiden kanssa.

SAK painottaa hallituksen pidentäneen työssäoloehdon kertymisen 12 kuukauteen. Tämän ehdon tulee täyttyä 2 vuoden ja 4 kk tarkastelujaksolla (28 vko). Osa-aikatyössä 12 kuukauden työskentelyvaatimuksen saavuttamiseen voi mennä jopa kaksi vuotta. Esitysluonnoksesta puuttuvat kokonaan työssäoloehdon täyttymiseen liittyvät arviot eikä sen lisääminen yleistuen saamisen ehdoksi ole kannatettavaa.

SAK toteaa työssäoloehdon täyttymisen olevan erityisesti tässä työllisyystilanteessa vaikeaa. Maahanmuuttajien työhön pääseminen ylipäättään ja työllistyminen pidempikestoisesti on jopa muuta väestöä vaikeampaa. Esitysluonnoksen sivulla 21 todetaan: ”Työhönotossa on havaittu rakenteellista syrjintää. Kokeellisen tutkimuksen mukaan päästäkseen työhaastatteluun, irakilaistaustaisen on lähetettävä kaksi kertaa niin monta työhakemusta ja somalialaistaustaisen kaksi ja puoli kertaa niin monta työhakemusta kuin suomalaistaustaisen, vaikka hakijoiden koulutus, työkokemus ja suomen kielen taito olisivat yhtäläiset.”

- **Vaihtoehtoisesti tavanomaisen yleistuen edellytykset voisi täyttää kolmen vuoden asumisella Suomessa. Näkemyksenne asumisaikavaatimuksesta**

SAK ei kannata maahanmuuttajille asetettavaa asumisaikavaatimusta yleistuen saamisen ehdoksi.

Yleinen näkemyksenne kielitaitoa koskevista poikkeuksista työskentely- ja asumisaikavaatimuksen soveltamiseen

-

- **Työskentely- ja asumisaikavaatimusta ei sovellettaisi henkilöön, jonka äidinkieli on suomi, ruotsi tai saame. Näkemyksenne tästä poikkeuksesta**

-

- **Työskentely- ja asumisaikavaatimusta ei sovellettaisi henkilöön, joka on osoittanut riittävän suomen tai ruotsin taidon (Eurooppalaisen viitekehyksen mukainen B1.1 taso) kielen kahdella osa-alueella. Näkemyksenne tästä poikkeuksesta**

SAK toteaa maahanmuuttajien suomen/ruotsin kielen oppimisen olevan kannatettavaa ja helpottavan sekä työelämässä että yhteiskunnassa toimimista. Kielen osaamiseen perustuva kotoutumisen vaatimus ja kielitaidon puuttumisesta aiheutuva sanktiointi asettaa kuitenkin ihmiset eriarvoiseen asemaan keskenään. Pohja kielen oppimiseen on hyvin erilainen esimerkiksi korkeakoulutetulla kuin luku- ja kirjoitustaidottomalla. Esityksessäkin sivulla 26 kuvataan, kuinka vain noin 30 prosenttia kotoutumiskoulutuksen loppuun suorittaneista saavuttaa kielitaidon B1.1. Näin ollen nykyiselläänkin noin 70 prosenttia kotoutumiskoulutuksen suorittaneista ei olisi saavuttanut täyteen yleistukeen oikeuttavaa taitotasoa. SAK toteaa esityksen asettavan erityisesti haavoittuvassa asemassa olevat epäoikeudenmukaiseen asemaan

- **Esityksessä on arvioitu, että suurin osa osoittaisi kielitaitonsa kotoutumiskoulutuksesta saatavalla todistuksella. Lisäksi mahdollistettaisiin maksuton keskitason YKI-tutkinnon suorittaminen. Näkemyksenne kielitaidon osoittamisen tavoista**

-
- **Kielitadon osoittamisen tavat määritettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa. Näkemyksenne tätä koskevan asetuksenantovaltuuden antamisesta**
-

- **Työskentely- ja asumisaikavaatimusta ei sovellettaisi henkilöön, joka vamman tai muun vastaavan syyn takia voi osoittaa kielitaitoaan. Näkemyksenne tästä poikkeuksesta**

SAK ei kannata esityksen tavoitetta leikata maahanmuuttajien yleistukea. Jos siitä kuitenkin säädetään, työskentely- ja asumisaikavaatimusta ei tule soveltaa henkilöön, joka vamman tai muun vastaavan syyn takia ei voi osoittaa kielitaitoaan.

Esityksestä ei käy ilmi, miten vamman tai muun vastaavan syyn osoittaminen tapahtuu. Työllisyyspalveluiden osaamiseen ei kuulu arvioida vamman vaikutusta kielioppimisen mahdollisuuksiin. Hyvinvointialueiden resurssit ovat rajalliset, joten kyseisiin tutkimusten ja lausuntojen tekeminen yleistuen saamisen takia kuluttaa muutenkin rajallisia resursseja.

- **Esityksen toimeenpanoon liittyy sekä Kelan että työvoimaviranomaisen toimivaltaan kuuluvia asioita. Näkemyksenne toimeenpanoprosessin toimivuudesta**
-

Näkemyksenne yleistukilain 8 §:n mukaisen ulkomaalaista koskevan rajoituksen muuttamisesta tilapäisen suojelun oleskeluluvalla maassa olevien osalta

-

Kotoutumisen edistämisestä annettu laki

Näkemyksenne palveluun pääsemisen takuuajasta

SAK kannattaa takuuajasta säätämistä. Takuuajan tulisi turvata kotoutujan mahdollisuuksia päästä hänelle sopivaan palveluun, joten toimeenpanossa on syytä kiinnittää huomiota nimenomaan tarkoituksenmukaisen palvelun tarjoamiseen. Puolikin vuotta palvelun odottamista on kuitenkin pitkä aika. Lisäksi SAK korostaa, että viranomaisen on noudatettava säädettyjä aikarajoja. On huomattava, että Petteri Orpon hallitus leikkaa kotoutumisesta rahoitusta, joten kuntien mahdollisuudet järjestää palvelut heikkenevät.

Näkemyksenne takuuajan kuluessa tarjottavista palveluista

SAK korostaa, että toimeenpanossa on syytä kiinnittää huomiota nimenomaan yksilöllisen tarpeen ja tarkoituksenmukaisen palvelun tarjoamiseen.

Esitysluonnoksessa on asiavirhe sivulla 67. Siinä todetaan: ”Esimerkiksi palkkatuen on todettu edistävän maahanmuuttajan työllistymistä. Palkkatuki voidaan työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 81 §:n mukaan myöntää työnantajalle palkkakustannuksiin. Työnhakija pääsee tällöin työhön ja saa palkkaa, eikä ole enää työttömyysetuuden piirissä.” Kuitenkin osa palkkatuetusta työstä on osa-aikaista, jolloin palkkatuella työllistetty voi olla oikeutettu soviteltuun työttömyysturvaan.

Lisäksi palkkatuen suhteen SAK korostaa epäoikeudenmukaisuutta siitä, ettei palkkatuetusta työstä kerry työttömyysturvan työssäoloehto. Näin ollen se ei edistä maahanmuuttajan pääsyä täyden yleistuen tai ansiosidonnaisen työttömyysturvan piiriin.

Näkemyksenne takuuajan toteutumisen valvonnasta

Lupa- ja valvontavirastolla tulee olla tarvittavat resurssit valvoa takuuajan toteutumista.

Laki yleisistä kielitutkinnoista

Näkemyksenne maksuttoman keskitason YKI-tutkinnon suorittamisen mahdollistamisesta

SAK ei kannata esityksen tavoitetta leikata maahanmuuttajien yleistukea, mutta jos se tehdään, kielitaidon osoittaminen maksuttomalla YKI-tutkinnolla tulee olla mahdollista.

Esityksen vaikutukset ja perustelut

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista kotoutumisen kannusteisiin

SAK pitää kotoutumista tärkeänä. Hyvin toteutettuna kotoutuminen ja kotimaisten kielten oppiminen varmistaa maahanmuuttajan Suomeen kiinnittymisen ja työmarkkinoille pääsyn, joten siihen tulee kannustaa maahanmuuttajia. Maahanmuuttajan toimeentulon leikkaaminen ei kuitenkaan ole oikeudenmukainen toimi. Toimeentulon ongelmat ja niukkuus yhdistettynä heikkoihin perustaitoihin, puutteelliseen kielitaitoon ja vaillinaisiin tietoihin suomalaisesta yhteiskunnasta altistavat myös työperäiselle hyväksikäytölle, jonka kitkemiseksi ei ole tehty tarvittavia toimenpiteitä.

Näkemyksenne esityksen taloudellisista vaikutuksista

-

Näkemyksenne esityksen muista vaikutuksista

Esityksessä tulisi arvioida syvällisemmin vaikutuksia maahanmuuttajien asemaan. Nyt esityksessä yksilöiden kohdalla asiaa eritelty vain otsikon Vaikutukset kotitalouksiin alla.

Näkemyksenne esityksen suhteesta perustuslakiin sekä EU-lainsäädännön ja muiden kansainvälisten velvoitteiden vaatimuksiin

-

Voimaantulo

Näkemyksenne esityksen voimaantulosta

-

Kotoutumistuki ja palveluun pääsemisen takuu aika koskisivat tilanteita, joissa henkilö muuttaa Suomeen ehdotetun lain tultua voimaan. Näkemyksenne tästä siirtymäsäännöksestä

-

Muuta lausuttavaa esityksestä

Muuta lausuttavaa esityksestä.

Pääministeri Orpon hallitus on tehnyt useita maahanmuuttajiin vaikuttavia lakimuutoksia ja palveluiden rahoituksen leikkauksia. Kaikkien näiden uudistuksen yhteisvaikutuksia ei ole arvioitu. Tälläkin hetkellä meneillään on samaan aikaan kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisen valmistelu. SAK esittää maahanmuuttajiin kohdistuneiden muutosten kokonaisarviointia.

Vanhala Laura
Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry